

Nina Wähä, Perintö

[PM/31 ADMIN](#)

LIISAMARI SEPPÄLÄ (6.12.2020)

[Ks tämän sitaatteja painottavan arvion lisäksi myös Riitta Vaismaan arvio](#)

Ruotsalaisen Nina Wähän (s. 1979) *Perintö* kuvaa Suomen puoleisen Tornionjokilaaksolaisen perheen elämää.

Perheessä on kaksitoista lasta, tai oikeammin neljätoista, jos otetaan huomioon myös nuorena kuolleet.

Tapahtumat käynnistyvät 1980-luvun alussa. Joulukuu on tulossa, ja perhe kokoontuu yhteen. Raskaana oleva Anni lähtee vastentahtoisesti joulunviettoon Tukholmasta lapsuudenkotiinsa pohjoiseen.

Loppumatkan Anni istui puoliuunessa, kuunteli veljeään kuin radiota ja lepuutti katsettaan metsässä ja näillä läpikotaisin tutuilla pikkuteillä, joilla oli viettänyt ison osan elämästään jalan, pyörällä, mopolla, autolla ja traktorilla.

Mutta se oli silloin ja nyt oli nyt, nyt hän oli vierailija, tilapäinen vieras. Hän kuuli metsän kuiskivan nimeään, tule kotiin, se sanoi, mutta hän ei halunnut kuunnella, ei ollut kuulevinaan. (21)

On olennaista miettiä, miksi sisarusparven vanhin lapsi Anni ei niin kovin mielellään palaa kotiseudulleen ja Aapajärven tilalle, miksi hän on heti täysi-ikäiseksi tultuaan muuttanut Tukholmaan itsenäistymään, mikä lapsuuden perheessä on niin vaikeaa käsitellä. Nina Wähä kertoo perheen ja suvun tarinaa meille yli viisisataa sivua, ja sivut luettuaan ymmärtää Annin vastentahtoisuuden. Toimin perhe muodostaa hankalan kudelman. Romaani on rujo, karkea ja karu. Siinä on kärsimystä, tulta, väkivaltaa ja kaunistelematonta seksiä. Tekstin lukeminen voikin aiheuttaa ikäviä tunteita herkälle lukijalle. Elämä ei pohjoisessakaan ole helppoa eikä yksinkertaista.

Norlannissa luonto herättää kunnioitusta, se on tekijä joka pitää ottaa huomioon. Puut seisovat siinä missä seisovat eivätkä pyytele anteeksi. Kesäkuukausina metsä on lumoava, valkeat koivut ainaisessa valossa, se on harras näky, se voi olla harras näky, myös ei-uskovalle. Sitten tulee juhannus ja sen mukana märkäiset, ja mäkäräisten mukana alkaa rappio, luonnon rappio, tieto että olemme taas kääntyneet kohti pimeää, pitkää yötä, jossa edes koivujen valkea iho ei meitä suojele. (17)

Romaanin juoni on koukuttava ja tekee laajan teoksen lukemisen sujuvaksi ja nopeaksi. Tarina on väkevä. Teoksella on kuitenkin muitakin ansioita kuin merkittävien tapahtumien sujuva kerronta. Tanskalainen filosofi Søren Kierkegaard sanoo: ”Elämä ymmärretään taaksepäin, mutta se pitää elää eteenpäin”. Nina Wähän romaanin kertoja muotoilee saman asian näin:

Jälkeenpäin elämä näyttäytyy kovin selkeänä. Kaiken keskellä, silloin kun elämä on täydessä vauhdissa, asiat, tapahtumat, sanat, teot tuntuvat vain tulevan kohdalle yksi toisensa jälkeen tai samanaikaisesti, ja on vaikea ymmärtää miten ne liittyvät toisiinsa. Mutta asiat, jotka tuntuvat vaikeilta nyt ovat kohta menneisyyttä, kaukaista menneisyyttä joka ei tee kipeää, tuskin edes hiertää, ja sitten kun tapahtuma ei ole enää alussa eikä kesken, on mahdollista ymmärtää miten kaikki liittyy yhteen. Miten jokin kovin pieneltä tai merkityksettömältä tai kokonaisuudesta irralliselta tuntuva asia on kuitenkin tärkeä osa jotain suurempaa kuviota, vaikka sitä ei aikoinaan tiennyt. (28)

Romaanissa pohditaan myös, mitä on aika.

Aika kulkee kummallisella tavalla meidän ihmisten lävitse. Toisaalta se on täysin läpinäkyvää ja kevyttä kuin soliseva puro, se kulkee pehmeästi ja hyväntahtoisesti, ja ihminen uskoo että aika on vain tämä nykyhetki, liikumaton ja höyhenenkevyt. Mutta aika ei ole vain se puro. Aika kulkee kaikkialla, kaikissa paikoissa, kaikissa ikäkausissa, ja siellä missä me emme ole, aika on säälimätön ja kova. Se ei koskaan tee kompromisseja, se kulkee eteenpäin armotonta vauhtia, ja jos onnistuu pysähtymään ja katsomaan sitä ulkoapäin, huomaa että kaikki ruumiit ovat vaihdettavissa ja että oma elämä tulee päätökseensä ennen kuin ehti kunnolla alkaakaan, ja ihminen on poissa, jälleen maata, jotain minkä ylitse aika voi pyyhkäistä muistamatta tai muistelematta. (295)

Toimin perhe rakentuu vanhempien, Pentin ja Siirin suhteelle. Sodassa vammautuneen Pentin juuret ovat Tornionjokilaaksossa, mutta Karjalasta kotoisin oleva Siiri on ulkopuolinen: evakko ja erilainen. Siiri laulaa työtä

tehdessään, ja hänelle perhoset voivat olla onnen merkkejä. Perheen äidin kohtaloa seuratessaan ei voi olla huomaamatta, kuinka tumman tarinan loppuun rakennetaan toivoa.

Jotta suhde voi syvetä ja sen osapuolet voivat elää rakkaudessa tai harmoniassa tai ainakin yhteisymmärryksessä, kummankin tai ainakin toisen täytyy tietää, miten lähestytään toista ihmistä, miten nähdään tai päästetään sisään toinen ihminen. Pudotetaan suojaukset, antaudutaan. (539)

Perinnössä jokainen perheenjäsen kuvataan yksityiskohtaisesti. Myös Pentin ja Siirin lasten on löydettävä paikkansa tässä maailmassa, ja jokaisen luonne ja sen mukana kohtalo on yhteisistä lähtökohdista huolimatta erilainen. Henkilöiden kuvaaminen aloitetaan Annista ja lopulta myös päätetään häneen. Anni on Ruotsissa asuvana jo etäännytynyt lapsuuden ympäristöstään.

Hän torkkui keittiön puusohvalla, hän oli kylläinen nautittuaan aamiaiseksi ruisleipää ja pannukahvia, nämä tutut maut olivat osa hänen geneettistä koodiaan, hänen rakennusaineitaan, hänen koko olemustaan, tutut maut joita ei tajunnut kaivanneensa suurkaupungissa ennen kuin taas maistoi niitä täällä. Sillä monenlaista voi Tukholmasta saada, mutta Siirin ruisleipää ei. (24)

Anni sisarusparven vanhimpana lapsena kantaa vastuuta perheen kohtalosta ja on päässyt jo siihen vaiheeseen, jossa hän on vanhemmilleen tukena.

Tuuli leyhytteli hiuksia, ja Anni käänsi radion täysille. Tuntui jotenkin lohdullisetta istua tupakansavuisessa vanhassa Mersussa ja kuunnella rämiseviä kesälistasuosikkejä ja juontajien hilpeää nahistelua.

Välähdyksenomaisiksi hetkiksi, hengenvedon tai silmänräpäyksen ajaksi hän onnistui unohtamaan kuka oli. Ja se oli ihana tunne. Ja hän ajatteli, että tällaista voisi olla aina. Voisin vain lähteä täältä ja pysyä poissa.

Mutta sitten arjen velvollisuudet hyökyivät taas päälle. (486)

Perheen lapset pitävät yhtä. ”Vaikeina aikoina voi aina luottaa perheeseen.” (405) Lapset ovat solidaarisia toisilleen. Silti joku aina pitää enemmän yhdestä kuin muista.

Sisarusparvessa syntyy liittoja. Ne voivat olla tilapäisiä mutta myös pysyviä. Kuten Lahjan ja Tarmon liitto, heidän suhteensa oli niin luja, että siihen verrattuna muut tuskin edes tuntuivat sisaruksilta, pikemminkin jonkinlaisilta serkuilta, taustalla häilyviltä sukulaisilta. (472)

Lapsuudessaan nälkää nähneen Siirin tekemä ruoka on tietenkin tehnyt vaikutuksen myös muihin perheenjäseniin. Itse en ole edes tiennyt, että on olemassa anismunkkeja.

Keittiössä oli väenkokous, sisarukset olivat kerrankin kotona, ja Lahja haistoi vastaleivotun pullan, tuoksu oli vallannut talon kuin usva. Siirin korvapuustit. Siirin anismunkit. Ne olivat parasta mitä Lahja tiesi. Se ihana lakritsin aavistus, kun upotti hampaansa sokeroituun rasvaiseen munkkiin, ilmavan rakenteen täydellinen purutuntuma. Kylläisyyden tunne sen jälkeen kun oli syönyt neljä viisi kuusi munkkia. (369)

Mitä miettii neljätoista lasta maailmaan saattanut nainen? Itse ajattelen, että Siirin täytyy olla hyvä ja lahjakas synnyttäjä.

Poltot tihenivät nopeasti, mutta hän ei pelännyt niitä. Vain ensimmäisellä kerralla hän oli pelästynyt niitä. Ennenkuin ymmärsi, etteivät ne pahenisi. Nämä olivat kipuhuippuja, ja kun tiesi, ettei kipu tästä enää pahenisi, nämä oli mahdollista kestää. Hän hengitteli poltot läpi, ja pian hän tunsi tutun paineen. Vaikeinta oli ponnistaa lapsi ulos. Mutta siinä asiassa kukaan ei kuitenkaan voisi häntä auttaa, joten yhtä hyvin hän saattoi hoitaa sen yksin, sillä tänä työntäyteisenä aikana pelloilla tarvittiin kaikki työkykyiset miehet, naiset ja lapset. (533) Yksi perheen pojista muuttaa Kööpenhaminaan. Tarmo päätyy opiskelemaan Helsinkiin. Näin vahvan ja yllättävän vaikutelman Sibelius-monumetti Töölössä voi aikaansaada:

Nähdessään Sibelius-monumentin ensimmäisen kerran Tarmo puhkesi itkuun. Hän kuuli väkevät tahdit mielessään ja katsoi kummallisesti yhdistettyjä putkia, jotka näyttivät melkein leijailevan kallion yllä. Ne muistuttivat häntä kuilusta, kuilusta hänen sisällään. Hän ei ollut vielä tavoittanut pohjaansa eikä tiennyt, miten syvälle pimeys jatkui ja ulottui hänen sisällään.

Monumentti oli kaunis, mutta ei se siksi vetänyt häntä puoleensa. Se johtui siitä kuilusta. Joka kerta kun hän lähti sieltä, hänen surunsa tuntui hieman entistäkin syvemmältä ja hän tuli tunteesta riippuvaiseksi. Siitä että oli jotain mitä hän pystyi kontrolloimaan, ja että se oli pimeys. Hänen sisällään musta vesi muuttui yhä mustemmaksi. Kieppui ja vyöryi kuin jääkylmä vesi jäiden lähtiessä. (332-333)

Nina Wähän äiti on kotoisin Tornionjokilaaksosta, jossa kirjailija vietti lapsuuden kesänsä ja oppi meänkielen. Lukijoiden suosima ja kriitikoiden arvostama teos oli Ruotsissa ehdolla August-palkinnon saajaksi. Suomenkielisen teoksen päällyksen kuva on perhealbumista. Romaanin luettuaan lukija jää vääjäämättä pohtimaan, kuinka paljon voimallisessa tarinassa on totta.

Nina Wähä: *Perintö (Testamente)* Suom. Sanna Manninen. Werner Söderström Osakeyhtiö 2020. 550 s.